

KÜRESELLEŞME KARŞITI HAREKET

Dr. Şermin TAĞ KALAFATOĞLU

Öz

Küreselleşmenin etkisini ekonomi, ulus devlet, çevre, insan hakları, küresel örgütler, ulusötesi şirketlerin artan gücü ve teknoloji gibi farklı alanlarda göstermesiyle toplumsal hareketlerin mücadele ettikleri sorunlarda ve bunların boyutunda değişim yaşanmıştır. Bu durumun küreselleşmeye karşı olan hareketin gelişimine ön ayak olduğu söylenebilir. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar birleştiren bir güç olmuş, bu sorunlara karşı olanlar yukarıdan küreselleşme sürecine karşı bunun aşağıdan gerçekleşmesi adına uluslararası koalisyonlar oluşturmaya ve kamuoyunun dikkatini daha öncesinde duyulmayan konulara çekmek üzere eylemler düzenlemeye başlamışlardır. Bu makalede bu hareketin tarihsel köklerine, oluşturanlara, bunların arasındaki çatışmalara, hedeflerine, örgüt yapılarına, eylem biçimlerine ve etkilerine değinilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal hareketler • küreselleşme •küreselleşmenin etkileri •küreselleşme karşıtı hareket •kitlesel protestolar.

ANTI GLOBALIZATION MOVEMENT

Abstract

The problems that social movements have struggled with and the scale of these problems have been reshaped and shifted due to globalization's impact on economy, nation state, environment, human rights, international organizations, increasing power of the multinational corporations and technology. The impacts of globalization on broad spectrum help to improve anti globalization movement. The problems that globalization brings along with it become a powerful tool to gather together the grassroots who struggle against these issues. In order to achieve globalization from below these movements create international coalitions and orchestrate massive protests that help to draw public attention on the subjects that haven't been criticized before. In this article, historical roots, participants, contradictions, goals, organizational models, different forms of action and the influence of the anti globalization movement are examined.

Key words: Social movements •globalization •the effects of globalization •anti globalization movement •massive demonstrations.

Giriş

Küreselleşmenin farklı kesimler üzerinde giderek artan etkisi, bu kesimlerin sorunlarının ortak bir nedenden kaynaklandığını keşfetmelerinin yolunu da açmıştır. Bu farklı çıkar grupları haklarını korumak adına uluslararası çapta birlik oluşturma yoluna yönelmektedir. Bu da insanlık tarihinin en büyük hareketlerinden birinin doğuşuna ön ayak olmuştur.

Küreselleşme karşıtı hareket, genel hatlarıyla küreselleşmenin siyaset, toplum, kültür ve çevre açılarından getirdiği olumsuzluklara ve yetersiz kaldığı alanlara gösterilen tepkinin ortak adı olarak ifade edilmektedir (Tuna, 2005, s.105).

Hareketin içinde yer alanlar; standart sivil toplum örgütlerinden *Sierra Club* gibi çevreci örgütlere, *Public Citizen* gibi tüketici gruplarından *Teamsters* gibi işçi sendikalarına ve inanç temelli *Jubilee 2000* gibi örgütlere kadar çok farklı oluşumları içermektedir. Eski olanlar çok üyeli, büyük ve bürokratik kuruluşlardır; yeniler ise esnek, dağınık ağlara yönelmekte olan genç eylemcilerden oluşmaktadır. Hareketin omurgası, koalisyon içerisinde çalışan binlerce taban örgütünü içermektedir. Kimisi bağımsız ve militan anarşist grubuyken (*Black Bloc* gibi) bir örgüt ya da örgüt grubuyla bağlantılı olanlar da bulunmaktadır. İdeolojik olarak bazı gruplar daha geleneksel Marksist örgütlerle birlikte kendilerini “sol” gruplar olarak kimisi de “sol özgürlükçüler” olarak

ifade etmektedir. Kendisini “ilerici” ve hatta “liberal” olarak belirtenler de vardır. *Public Citizen* ve *Sierra Club* gibi sivil toplum örgütleri bu gruba girmektedir. Çoğu kendisini “radikal” olarak nitelendirir. Gençlik temelli, doğrudan eylem yönelimli gruplar kendilerini “anarşist” olarak ifade etmektedir (Hayduk, 2003, s.25).

Tek bir lidere ya da mesajı sahip olmayan hareket bir kampanyadan ötekine deđiŐmektedir. Geri çekilmiŐ ve neredeyse ortadan kaybolmuŐ görünmekte ve daha sonra yeniden ortaya çıkıp belirlenen bir hedefi (Dünya Ticaret rgt, Uluslararası Para Fonu ya da Dünya Bankası’nın toplantıları gibi) protesto etmektedir. Grup yeleri yalnızca bu eylemlerde yüz yüze karŐılaŐmaktayken, genelde İnternet’te ya da liderlerin toplantılarında iletiŐime geçmektedirler (Hayduk, 2003, s.24).

Taktiklerinde ve amaçlarında çok çeşitli olan hareketin sınırlarında, Şiddet ve devrimcilik, temelinde barış yanlılığı ve reformistlik yatmaktadır. Hareket aynı zamanda Şirket karşıtı, giriŐimci, anarşist, nostaljik, teknofobik, fütürist, devrimci ve tutucu olmasıyla karşıt taraflara doğru yönelmektedir (Harding, 2004, s.421).

Küreselleşme karşıtı hareket, kıtalar arasında, farklı amaçlara ve geçmiŐlere sahip hareketler arasında ortak bir amaç etrafında yaratılan koalisyonla eylemlerde bulunmakta ve kamuoyunun dikkatini daha öncesinde üzerinde durulmayan konulara çekmektedir. Hareket eylemleriyle, küreselleşmenin hızlı bir Şekilde

toplumsal eleştirinin odak noktası, -finansal dengesizlik, ekonomik bunalımlar, küresel eşitsizlik, derinleşen yoksulluk ve toplumsal mahrumiyet, iş kayıpları, Amerikanlaşma ve çevresel bozulmadan dolayı- toplu bir memnuniyetsizliğin hedefi haline gelmesini sağlamıştır. Küreselleşme, ortak bir birleştiren güç ve düşman olmuştur (Pieterse, 2001, s.28).

Küreselleşme karşıtı hareketi detaylı bir şekilde ele almadan önce küreselleşme kavramına değinilebilir.

Küreselleşme Kavramı

Küreselleşme terimi muhtemelen ilk defa Amerikan Ekspres reklamında 1970'li yılların ortasında kullanılmış, daha sonra pazarların devlet kontrolünden çıkarılıp, küreselleşen neoliberalizmin yeni dünyasıyla bağlantılı kullanımı yaygınlık kazanmıştır (Niezen, 2004, s.47).

Küreselleşmeye karşı merkezi tartışmalardan biri kelimenin kullanımına ilişkindir. Politikacıları da içeren çoğunluk küreselleşmeyi, 21. yüzyıla girerken dünyanın doğasının değişimini ifade etmekte kullanmaktadır. Kavram, dünya politikasında, küresel ekonomide, ticarete, endüstride, suç ve terörizmde, çevresel tehditlerde ve çözümlerde, sosyal davranış ve tutumlarda bile ortaya çıkan değişimi açıklamakta kullanılmaktadır (Bowden, 2004, s.5).

Kavrama daha eleştirel yaklaşanlar bunun yeni bir dünyayı hiçbir şekilde tanımlamadığını ya da açıklamadığını ifade

etmektedirler. Onlara göre küreselleşme sömürgeleştirme, göçmenlik ve uluslararası ticaret gibi belki de yüzyıllardır meydana gelen süreçler için ortaya atılan yeni moda kavramdır (Bowden, 2004, s.5).

Küreselleşme üzerine çok farklı görüş açıları olduğundan kavramı tanımlamak zor bir iştir. Bununla birlikte yapılan tanımlamalarda bazı ortak özellikler bulunmaktadır.

- Bağlantılılık: Daha önceden uzak ve bilinmeyen yerlere ya da insanlara bağlantılı hale gelinmiştir.
- Mekanın küçülmesi: Mesafeler daha az önemliyken, uzak yerler kolay ulaşılabilir hale gelmiştir.
- Zamanın hızlanması: Hareketler, para, fikirler, bilgi ve insanlar artan hızda hareket etmektedirler.
- Teknoloji: Jet uçakları, telefonlar, internet, uydu, vb... teknolojik gelişmeler küreselleşmeyi olanaklı hale getirmiştir.
- Sermaye: Dünyanın dört bir yanından para ve yatırım akışı küreselleşme sürecinin itkisidir (Bowden, 2004, s.6).

Küreselleşme üzerine kavramsal olarak sürdürülen tartışmalar, tartışmacı tarafın durduğu yere göre biçimlenmekte ve konuyla ilgili pek çok farklı görüş bulunmaktadır. Bu görüşler arasında çeşitli ortaklıklar bulunmakla birlikte kesin bir kavramsal uzlaşım sağlanması zor görünmektedir. Kavramsal tartışmaların yanı

sıra küreselleşme sürecinin başlangıcı konusuna bakıldığında, bu konuda da farklı görüşlerin ve tartışmaların olduğu görülmektedir.

Küreselleşme sürecinin tanımlanması ve belirlenmesinde bütünleşme temel ölçüt olarak kullanıldığında; sürecin tam olarak ne zaman başladığını söylemek olanaksızlaşmaktadır. Örneğin, Avrupa'nın 15. ve 16. yüzyıllarda yaptığı keşiflere bakıldığında, bunların küresel bütünleşmeye işaret ettiği görülmektedir. Herhangi bir yeni ulaşım ya da iletişim teknolojisi, siyasal birleşme ya da yayılma bütünleşmeye doğru bir adımdır. Bu nedenle dünya son bin yılda toplumların ticari yayılmalar, birleşmeler ve zorlama yollarıyla küresel birleşmeye doğru büyük değişimler görmüştür. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinde eski zamanlardan beri olan devrimler, kayıtlı tarihten önce farklı insanları yakınlaşmaya zorlamış olan siyasal emperyalizm ve derin tarihsel köklere sahip küresel düzen fikri küreselleşmenin şu andaki içeriğinin daha önce olanlardan farklı olarak ortaya ne koyduğu konusunda soruların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu, doğrudan ya da dolaylı olarak yersizleşme (delocalization) kavramına gönderme yapılarak yanıtlanmaktadır. Hareketlilikteki dramatik artış, insanların dünya üzerindeki yerlerini düşünme tarzlarını, uzamsal ve zamansal mekan ile bir mekana aidiyet hissini dönüştürmektedir. Gerçi insanlar önceden de ticaret, savaş ve yabancılarla evlilik yoluyla hareketliliği sürdürmektedirler. Ancak yeni olan küresel erişimin, ithal düşünce ve objelerin artmasıdır. Bir başka yenilik de yerel uzamın uzak toplumsal güçler

ve süreçler tarafından değişikliğe uğratılmasıdır. Kültürel içerik bağlamından kopartılmaktadır. Kültür ve mekan arasındaki ilişki soyut ve doğağ olmayan bir hale gelmektedir (Niezen, 2004, s.36).

Kúreselleşme üzerine kavramsal olarak ve başlangıcına yönelik sürdürölen tartışmalar bir yana bırakılırsa sürecin çok yaygın bir alanda etkilerinin olduğu ortadadır. İnsanlık tarihi kadar eski olsun ya da olmasın net olarak vurgulanabilecek konu, küreselleşmenin başlatılıp durdurabilecek, hızlandırılıp yavaşlatabilecek ya da katılmak istenilen yönlerinin seçilebileceği bir süreç olmadığıdır (Thurow, 2003, s.11).

Kúreselleşme Karşıtı Hareket ve Kökleri

Uluslararası birlik ve küresel çapta protestolar düzenlemek yeni bir şey değildir. 1848 Avrupa Devrimleri'nden Rusya'nın 1917-1918'deki devrimine ve 1968 hareketlerine mücadele uzun zamandır küresel çaptadır. Ancak zamanımıza özgülük, iletişim hızı ve kolaylığı sayesinde dünyanın farklı yerlerinde ve farklı kültürlerinde yaşayan insanların ortak bir düşmanı paylaşmalarıdır (Jordan, 2004, s.10).

Hareketin bazı karakteristik özellikleri ayırt edilebilir. Bunlardan ilki, hareket ağlarının yerel kökleri olsa da bunların küresel çapta olmasıdır. Örneğin, çok taraflı yatırım anlaşmalarıyla mücadele, yoksul ölkelerin borçlarının silinmesini içeren

kampanyalar, kurumsal stratejiler, küresel eylem günleri, uluslararası forumlar ve sınır ötesi bilgi paylaşımı gibi (Juris, 2005, s.195). İkincisi küreselleşme karşıtı hareketin bilgisel olmasıdır. Her bir gösteri sırasında seminerler, çalışma grupları düzenlenmektedir. Bunlarda insanlar birbirlerinin sorunları üzerine bilgi almakta ve değişim için örgütlenmektedir (Korten, 2001, s.313). Karakteristik özelliklerden bir diğeri eylemcilerce kullanılan protesto taktikleridir. Bunlar farklı kültürel bağlamlarda ortaya çıksalar da yüksek oranda dikkat çekicidirler. Tiyatrovari görüntüler kitlesel tüketim içindir. Bir diğeri özellik de küreselleşme karşıtı hareketin çok çeşitli sanal ve fiziksel ağ biçimleri etrafında örgütlenmesidir (Juris, 2005, s.195).

Küreselleşme karşıtı harekete katılanlar pek çok farklı sorundan harekete geçmektedir. Genetik olarak değiştirilmiş yiyecek, yapısal uyum programları, demokratik olmayan Dünya Ticaret Örgütü kararları, çevresel yağma ve özelleştirme gibi. Bu çeşitliliğin karşısında bazı yorumcular, birleştirici neden ya da kapsayıcı siyasal strateji yokluğunu eleştirmektedir. Bazı araştırmacılar ise bu “hareketlerin hareketinin” ardında gerçek bir demokrasi ruhunun beslendiğini görmüşlerdir (Ross, 2004, s.15).

Akademisyenler dünyanın dört bir yanında şirket küreselleşmesine karşı eylemler düzenleyen oluşumlara küresel aktivizm, dayanışma ya da sistem karşıtı ve hegemonya karşıtı hareket bir kısmı da çokuluslu kamusal alan oluşturulmasının bir

parçası olarak göndermede bulunmaktadır. Öte yandan sol görüştekiler ve eylemciler ise küresel ekonomik adalet hareketi ya da antikapitalist/alternatif küreselleşme hareketi olarak hareketi ifade etmektedir (Moghadam, 2005, s.32). Ayrıca harekete, anti şirket küreselleşmesi, anti küreselleşme, alternatif küreselleşme, aşağıdan küreselleşme ya da küresel adalet hareketi gibi çeşitli adlar da verilmektedir (Bichlbaum, Bonanno ve Spunkmeyer, 2004, s.51).

Yaşayan bir demokrasi için küresel hareket dünyaya varlığını 30 Kasım 1999'da Seattle'da duyurmuştur. Hareketin tarihi kökleri 16 Aralık 1773'te bir grup cesur yurtseverin Boston limanında bir geminin çay yükünü denize boşaltmasına kadar uzatılabilir. Bu eylemle herhangi bir bilgi verilmeden vergilendirme ve güçlü İngiliz Doğu Hindistan Şirketinin tekeli ticareti protesto edilmektedir. Bu protesto Boston Tea Parti'sine öncülük etmiştir. Bu sivil itaatsizlik 13 Kuzey Amerikalı yerleşkenin bağımsızlığını sağlayan Amerikan Devrimi'ne öncülük etmiştir (Korten, 2001, s. 307).

Yaygın bir tarihi anlayışa göre öteki tarihi öncüler; kültürlerarası ticaret ve göçe, uluslararası dinsel oluşumlara, Rönesans hümanizmi ve çeşitli uluslararası siyasal müttefiklere ve akrabalıklara kadar uzanmaktadır. Uluslararası kolektif eylem, 18.yüzyılın aydınlanması ve 19. yüzyılın uluslararasıçılığının eşlik ettiği fikir sistematiğinde ifadesini bulmuştur. Örnekler, Beethoven'ın "Alle Menschen Werden Bruder-Herkes Kardeş

Olacak”ında, Kant’ın kozmopolitizminde, Quakerların kölelik karşıtlıklarında yaygın olarak görülmektedir (Billington, 1980; Pieterse, 2001, s.25). Uluslararası kolektif eylem Jacobinizmde, işçi sınıfının uluslararasılaşmasında ve kadın hareketlerinde şekillenmiştir (Pieterse, 2001, s.25).

Yüzyılın sonunda antiemperyalist ve anti kolonyel hareketler ortaya çıkmıştır. Uluslararası kolektif eylemin örneklerine, o dönemde Afrika’da Etiyopyanizm, Ortadoğu’da Nahda, 1905’te Japonya’nın Rusya’daki zaferine karşılık Asya’da yayılan dalga dalga tepkiler gösterilebilir. Anti-emperyalizm, birçok bakımdan uluslararası örgütleri ve dayanışmaları uyandıran uluslararası bir mücadeledir. Bu deneyim, sömürgeciliğin son bulduğu dönemdeki bir yükseliştir. Kültürel enternasyonalizm Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra hızlı bir şekilde yükselmiştir (Pieterse, 2001, s.26).

Uluslararası toplumsal hareketlerin bağlantılarının en yüksek olduğu zaman 1968 yılıdır. 1968, sömürge sonrası mücadeleleri arasında çapraz bağlantı sağlamaktadır. Bu dönemden sonra adalet ve barış, teknolojinin özgürleşmesi, teoloji, dayanışma ve insan hakları, küresel çapta köleliğin kaldırılması ve çevreci hareketlerle sivil toplum örgütlerinin sayısında artış ve bunların uluslararası ağları su yüzüne çıkmıştır. 1980’lerle birlikte gezegenle ilgili toplumsal hareketler düşüncesi geçerli olan temadır. Doğu Avrupa’daki sivil toplum aktivizmi kadife devrimine yol açarken,

Sovyet Bloğunun dağılması sivil toplumun önem kazanmasına yol açmıştır. 1990’lardaki küresel olarak ifade edilen çeşitli Birleşmiş Milletler konferansları uluslararası toplumsal eylem için buluŐma yeri olarak hizmet etmiştir (Pieterse, 2001, s.26).

1990’larda uluslararası kolektif eylem, bilgi ve iletişim teknolojilerine vurgu yapılarak yeniden yorumlanmıŐtır. 1990’ların başlarında neo-liberalizmin yarattığı sorunlara karşı dünyanın her yerinde giderek artan bir hoŐnutsuzluk dalgası ortaya çıkmıştır. 1995’te Fransa’da kamu sektöründe çalıŐanlar bütçe ve haklarında yapılan kesintilerden dolayı gösterilerde bulunmuşlardır. Güney Koreli işçiler işçi hareketlerini gözden geçirmeye ve hükümet uygulamalarına doğrudan meydan okumaya başlamıştır. Zapatistalar 1 Ocak 1995’te, Kuzey Amerika’da NAFTA’nın yürürlüğe girdiği gün ayaklanmışlardır. Çevreciler, köylüler ve işçiler Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Ticaret rgt’ne karşı mücadele etmeye başlamışlardır. Dünya çapında küreselleşme karşıtı bir hareket geliŐmeye başlamıştır (Yates, 2003, s.233).

Küreselleşme karşıtı hareketin kendisinden önce var olan toplumsal hareketlerden ve onların aksaklıklarından geliŐtiđi söylenebilir. Yeni eylemciler, daha önceki toplumsal protesto hareketlerinin, -Şiddet dışı, sivil itaatsizlikten militan doğrudan eylem stratejilerine kadar- çeşitli siyasal taktiklerini ve yeteneklerini transfer etmekte ve uyarlamaktadır. Benzer Şekilde, nceki hareketlerin ahlaki ve demokratik tartıŐmaları, yeni eylemciler için,

kendi amaçları doğrultusunda kullanacakları model olarak hizmet etmektedir. Küresel adalet eylemcileri giderek büyüyen küresel güçlere karşı mücadelede hem eski hem de yeni stratejileri kullanmaktadır (Hayduk, 2003, s.22).

Eylemcilerin kapitalizmin sınırlandırılması ya da yerinden edilmesi için yüzyıllardır süre gelen mücadele geleneğinden öğrendikleri çok şey bulunmaktadır. Bugünün eylemcileri sıklıkla geçmiş değerleri sürdürmekte ve bunları yenilerini şekillendirmekte kullanmaktadır. Ancak, bu yeni hareketi daha öncekilerin basit bir şekilde devamı olarak düşünmek ya da onların kalıntılarıyla ilişkilendirmek de hata olacaktır. Küreselleşme eski hareketlerin bir şeyler yapmakta başarısız oldukları, bu nedenle taraftarlarını kaybettikleri, bütün yönleriyle yeni olan sorunları gözler önüne sermiştir (Brecher, Costello ve Smith, 2000, s.17).

Küreselleşme Karşıtı Hareketin Küreselleşmesi

Küreselleşme karşıtı hareket hem anlayış hem de ilerleyiş anlamında uluslararasıdır. Bu durum kısmen zorunluluktan (uluslararası şirketler ve Bretton Woods kurumları küresel ölçekte etkinlik göstermektedirler, hareket de bunlara karşı mücadelede bulunmaktadır) kısmen de koşullardan (telefon, faks ve İnternet teknolojisinde son zamanlarda yaşanan gelişmeler küresel örgütlenmeyi ve yüksek oranda merkezsizleşmeyi olanaklı hale getirmiştir) kaynaklanmaktadır (Korten, 2001, s. 308).

Küreselleşme karşıtı hareketin görünürlüğünü sağlayan 1999'da Seattle'daki protestolar büyük bir buz dağının yalnızca su yüzeyinde görünen küçük bir kısmıdır. Aşağıda sıralanan gösteriler Seattle'a giden yolu hazırlamıştır (Korten, 2001, s.308):

- Hindistanlı çiftçiler 13 Temmuz 1993'te Cargill'in Hindistan'dan ayrılması için gösterilerde bulunmuşlardır.
- Meksika'nın Chiapas eyaletinde yerel halktan dört bin kişi 1 Ocak 1994'te, NAFTA'nın yürürlüğe girdiği gün, şirket küreselleşmesine karşı silahlı bir isyan başlatmıştır. Meksikalı siyasal analist Gustava Estava'ya göre bu "21.yüzyılın ilk devrimidir" çünkü bu hareket mücadeleyi yeniden tanımlamaktadır.
- On bin Papua Yeni Ginesi Temmuz 1995'te ülkelerine Dünya Bankası tarafından bastırılan yapısal uyum reçetelerine karşı protestolar düzenlemişlerdir.
- On beş binden fazla çevreci sendikacı, Üçüncü Dünya birliği üyeleri, ırkçılık karşıtları ve kadın grupları 15 Aralık 1995'te, şirket kurallarına karşı Madrid'de Avrupa devlet başkanlarının yıllık zirvesinde gösterilerde bulunmuştur.
- On üç bin Taylandlı çiftçi başbakanın ofisinin dışında kamp kurmuştur. Protesto ettikleri konu ise barajlar ve okaliptüs çiftlikleri için topraklarına yabancı şirketlerce el konulmasıdır.

- Çeşitli kıtalardan hareketler 23–25 Şubat 1998’de Cenova’da bir araya gelerek, serbest ticarete ve Dünya Ticaret Örgütü’ne karşı ulusal ve uluslararası protestoların eşgüdümünü sağlamak üzere, PGA adı altında (Hakların Küresel Eylemi-People’ Global Action) gevşekçe örgütlenmiş küresel bir ittifak oluşturmuştur.
- People Global Action 1998 Mayıs’ında ilk eylemlerini başlatmıştır. G-8’lerin 15–17 Mayıs’ta Birmingham’daki ve Dünya Ticaret Örgütü’nün 18–20 Mayıs’ta Cenova’daki ikinci bakanlar konferansı hedef alınmıştır. 28 Nisan’da Delhi’de ve 2 Mayıs’ta Haydarabat’ta yüz binler sokaklara dökülerek, Dünya Ticaret Örgütü’nün reddi için çağrıda bulunmuştur. Mayıs ayı boyunca serbest ticaret ve Dünya Ticaret Örgütü’ne karşı eylem günleri yirmi altıdan fazla ülkede gerçekleştirilmiştir.
- Eylemciler 3 Haziran 1998 gecesi Birleşik Krallık’ta genetik olarak değiştirilmiş ürün deneme arazilerini yıkıma uğratmışlardır. Amaçları bu ürünlerin Avrupa’ya girişini engellemektir.
- Karnataka Çiftçiler Birliğinin on milyon üyesi 28 Kasım 1998’de Monsanto’nun Hindistan’daki genetik olarak değişikliğe uğratılmış pamuk tarlalarını tahrip etmiştir. Karnataka ve Andha Pradesh’deki başka üç deneme alanı da

tahrip edilmiştir. On bin Hintli “Hindistan’ı terket” yazan kartları Monsanto’nun merkezine postalamıştır.

- 18 Haziran 1998’de Karnaval Sermayeye Karşı olarak adlandırılmış küresel eylem günü G-8’lerin Almanya’nın Köln kentindeki toplantılarına denk getirilmiştir. Londra’daki gösteriler finansal bölgeyi savaş alanına çevirmiştir. Nijerya’nın Port Harcourt’unda on bin kişi Owens Wiwa tarafından gerçekleştirilecek olan –Owens Wiwa, Shell’in Ogoni topraklarındaki yıkımına karşı düzenlenen protestolardaki rolü yüzünden asılarak idam edilen resmi Ogoni lideri olan Ken Saro-Wiwa’nin kardeşidir- konuşma için Shell’in kapısına yığılmıştır. Sokak gösterileri Minsk, Montevidea, Toronto, Los Angels, Madrid, Prag, Zürih, Amsterdam, Barselona ve New York gibi kentlerde gerçekleştirilmiştir.
- Seattle olaylarından bir hafta önce, protestocular Dünya Ticaret Örgütü’nün Cenova’daki merkezini işgal etmiştir. Yeni Delhi’de üç yüz kişi yerel Dünya Bankası’nın temsilciliğini işgal etmiş ve burayı posterler ve sloganlarla kaplamıştır.

Küreselleşen güçlerin hâkimiyeti sürpriz olmayan bir şekilde, küreselleşme karşısı hareketin büyümesini ateşlemiştir. Daha önceki toplumsal protesto hareketlerinin yükselişini sağlayan ya da

sınırlayan koşullar son 20 yılda oldukça değişmiştir ve bu değişikliklerden bazıları yeni toplumsal hareketler için verimli bir zemin sağlamaktadır. Ayrıca daha az sayıda olan ve daha güçlü olan çokuluslu şirketler, ulusüstü kuruluşlar, uluslararası ticaret anlaşmaları, ulus ve devlet bağımsızlığını zorla ele geçiren (NAFTA, DTÖ, Uluslararası Para Fonu gibi) yeni güçler ortaya çıkmıştır. Bu değişiklikler eylemciler için saptanabilir hedefler sağlamaktadır. Ayrıca köklü protesto örgütleri, -işçi, sivil haklar, feminist, geleneksel sol, gelişmekte olan dünyadaki ulusal özgürlük hareketleri- küreselleşme karşıtı hareketin altında birleşmektedir.

Küreselleşme Karşıtı Hareketi Oluşturanlar ve Aralarındaki Çatışmalar

Küreselleşme karşıtı hareket pek çok grubu içine almaktadır. Gerçekte hareket birbirine gevşekçe bağlı olan bir dizi koalisyonudur. Birbirinden oldukça farklı olan gruplar aynı eylemlerde sıklıkla boy göstermekte ve bunlara hareket olarak atıfta bulunmaktadır (Hayduk, 2003, s.25). Üniversitelerin amblemlerini taşıyan ürünleri üreten işçilerin çalışma koşullarını protesto eden öğrencilerden, tarım alanları ve tohumları üzerinde ulusötesi şirketlerin kontrollerine karşı çıkan çiftçilere, ormanlarını korumaya çalışan yerel gruplardan, yoksul ülkelerin borç yüklerinin azaltılması yönünde çabalayan dinsel liderlere, serbest ticaretin etkileri üzerine yoğunlaşan işçi sendikalarından, genç kadınların ticaretine karşı çıkan feministlere

kadar farklı gruplar harekette yer almaktadır (Lechner ve Boli, 2004, s.407).

Küreselleşme karşıtı hareket içinde bazen çatışan ancak aynı hedefler etrafında bir araya gelen gruplar maddeler halinde ele alınabilir:

- Hareket içerisinde çokuluslu şirketlerin yıkıcı rolü üzerinde duran kesim: Bu kesime girenler, şirketlerin ücretleri aşağıya çektiği, yıkıcı bir tüketiciliğe bizi hipnoz ettikleri ve çevresel standartları düşürdüklerini savunmaktadır (Wall, 2005, s.18).
- Marksistler: Neo-liberal küreselleşmeye karşı çıkmakta olup protestolarda yerlerini almışlardır (Wall, 2005, s.19).
- Anarşistler: Küreselleşme karşıtı gösterilerde en militan olan katılım anarşistlerinkidir. Çoğu, şiddet dışılıktan yanadır. Ancak aralarında Black Bloc olarak adlandırılan grup, sokak kavgaları ve mülkiyete zarar verilmesi gibi olaylara karışmaktadır. Anarşistler ‘otonomist’ olan Harry Cleaver, Michael Hardt ve Toni Negri gibi akademisyenlerden etkilenmektedir. Marks gibi, küreselleşmenin kapitalizmin en yıkıcı eğiliminin ürünü olduğunu ileri sürmektedirler. Onlara göre pazar, işçileri hapsedmek üzere kullanılan bir silah anlamına gelmektedir. Çalışma yerini hapisane olarak görmektedirler (Wall, 2005, s.19, s.20).

- Eko sosyalistler, yeşil partiler ve çevreciler: Eko sosyalistler, kapitalist büyüme konusunda şiddetli şekilde eleştireldir. Onlara göre kapitalizm, içme suyunu kirletmekte ve toprağın verimliliğini azaltmaktadır. Çevresel sorunların üstesinden gelmek üzere, kapitalizm yeni teknolojiler ortaya koymakta, ancak bunlar da eski sorunların yerine yenilerini yaratmaktadır. Örneğin nükleer enerji, sera gazı üreten fosil yakıtlarına bir alternatif olarak sunulmuştur. Ancak nükleer atıklar ayrı bir sorun oluşturmaktadır (O'Connor, 1998, s.181; Wall, 2005, s.157).

Yeşil partilerin kuruluşları yeni olmakla birlikte çevreye yönelik ilgi yeni değildir. Çevre ve hayvan hakları baskı gruplarının bazıları, var olanların içinde en eskileridirler. *The Vegetarian Society* 1847'de kurulmuştur. *Open Spaces Society*'nin kökleri 1850'lere gitmektedir. *Sierra Club* 1800'lü yıllarında ortasında oluşturulmuş ve el değmemiş bölgeleri korumak amacı gütmektedir. *Friends of the Earth* ve *Greenpeace* gibi küresel çevreci baskı grupları, 1960'ların sonunda doğmuşlar ve 1970'lerde Avustralya, Britanya, Fransa ve Yeni Zelanda'da yaygınlık kazanmışlardır (Wall, 2005, s.65).

Yeşil Partiler, *Earth First!* gibi yeşilci doğrudan eylem ağları, çevreci baskı grupları ve hayvan özgürlükçüleri; ekolojik ve toplumsal zeminde küreselleşmeye karşıdır.

Yeşiller sıklıkla beyaz orta sınıfın lüks olarak algılanan post materyal politikalarını savunan bir hareket olarak görülmektedir. Bununla birlikte pek çok yeşil anti-kapitalist olup, köylü ve çiftçilerin hareketlerinde etkin olarak yer almaktadır (Wall, 2005, s.65).

Yeşil antikapitalizmin belki de en yıkıcı ve sıra dışı ögesi ekonomik büyümeye olan karşıtlığıdır. 1970'lerin başlarında bilim adamları sürekli ekonomik büyümenin çevreye vereceği zarar üzerinde durmaktadır. Her yıl daha fazla ürün ve hizmet üretilmesi düşüncesi çevresel açıdan şüphelidir. Petrol gibi kıt kaynaklar, ne zaman olacağını hesaplanması güç olmakla birlikte, er geç tükenecektir. Daha fazla ürünün üretilmesi daha fazla enerji üretimini gerektirmektedir. Bu da sera gazı etkisini arttırmaktadır. Alternatif enerji seçeneği olarak ortaya atılan nükleer enerjinin seçilmesi durumunda ise radyoaktif atık sorunları ortaya çıkmaktadır. Daha fazla tüketirsek, bu daha fazla iş olanakları ortaya çıkartmaktadır. Ancak çöp dağlarının büyümesi de beraberinde gelmektedir (Meadows, 1974; Wall, 2005, s.68).

- *Küçük çiftçiler:* Küçük çiftçiler sürekli olarak fiyatları düşürmeye ve Cargill gibi dev şirketlere çiftliklerini satışa zorlanmaktadırlar. Korten'e (2001) göre 1935 ile 1989 arasında Amerika'daki çiftçilerin sayısı 6.8 milyondan 2.1 milyonun altına düşmüştür. Yerel çiftçilere hizmet veren

küçük işletmeler ve araç gereç sağlayanlar da işi bırakmak zorunda kalmışlardır.

Aile çiftliklerinin tehlike altında olduğunu ifade eden çiftçiler topraklarını elden çıkartmaya zorlandıklarını belirtmektedirler. Ürünleri yetiştirmek üzere harcadıkları paranın, pazar satışlarında elde ettikleri paradan fazla olmasından dolayı işlerinin tehdit altında olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca Birleşik Devletler hükümeti ve National Farm Bureau'ya (Ulusal Tarım Bürosu) göre, yüksek oranda sübvans edilen yurt dışındaki çiftçilerin rekabeti de çiftçiler açısından önemli bir sorundur. Ancak çiftçiler rakip oldukları söylenen çiftçilerle bir araya gelerek, aslında gerçeğin bu şekilde olmadığını, onların durumunun da kendi durumlarından farksız olduğunu görmüşlerdir. Gelişmeci çiftlik hareketi duyulur olmak ve yaşadıkları sorunlara kamusal alanda dikkatleri çekebilmek amacıyla başka hareketlerle ittifak yapmaları gerektiğini fark etmiştir (O'Brien, 2002, s.19, s.24). Çiftçiler tüm dünyadaki küçük üreticilerin sorunlarının küreselleşmeyle birlikte giderek ortak hale gelmesinden dolayı güçlerini birleştirmeye ve küreselleşme karşıtı hareketin altında haklarını savunmaya devam etmektedir.

- *Sivil toplum örgütleri:* Küreselleşme karşıtı hareketin içerisinde önemli bir katkı da sivil toplum örgütlerinden

gelmektedir. Genel olarak sivil toplum örgütleri ağlar oluşturmakta, borçların affedilmesini de içeren alternatif gündemler geliştirmekte, gelişmekte olan ülkelere yardımları arttırmakta ve Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve de Birleşmiş Milletler'in karar alımlarını demokratikleştirmeye çabalamaktadır (Hayduk, 2003, s.27). Yukarıda sayılan öteki küreselleşme karşıtı gruplarla da birlikte çalışan sivil toplum örgütleri, önemli gösterilerin düzenlenmesinde ve kamunun ilgisinin çekilmesinde başarılı katkılarda bulunmaktadır.

Sivil toplum örgütlerinin tanımları belirsiz ve değişkendir. Genel olarak hükümetten bağımsız olan, kâr amacı gütmeyen örgütler olarak tanımlanmaktadır (Bhagwati, 2004, s.36). Uluslararası sivil toplum örgütlerinin 1870'ler ve 1880'lerde iki ya da üç tanesi her yıl ortaya çıkmaktayken, 1890'larda bu rakam altıdır. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce sayıları otuz civarındayken, savaş zamanında ve sonrasında bu sayı azalmıştır. 1920'ler, 1940'lar ve İkinci Dünya Savaşı süresince azalış devam etmiş, daha sonra 1980'lerde artışa geçmiştir (Tilly, 2004, s.5). 1999'da DTÖ'nün Kasım ve Aralık ayındaki toplantılarını sekteye uğratan Seattle gösterilerinin etkisinden sonra The Economist'in raporuna göre sivil toplum örgütlerinin dünya çapındaki sayısı iki milyona ulaşmıştır (Bhagwati, 2004, s.36).

Küreselleşme karşıtı hareket kendi içinde çeşitliliği kucaklamakta ve buna hareketin demokratik yönü olarak işaret edilmektedir. Bazı hareket analistleri farklılıkların olumsuzluklarını vurgulasa bile, ortak hedeflere odaklanıldığında son derece güçlü hale geldiği hareket tarafından savunulmaktadır. Daha birleşik ortak bir program arayanlar ise hareketin çeşitliliğini, üstesinden gelinmesi gereken bir engel olarak görmektedir (Hathaway ve Meyer, 1997; Hayduk, 2003, s.24).

Küreselleşme karşıtı hareketin çok farklı kesimleri bir araya getirmesi çeşitli çatışmaları da ortaya çıkarmaktadır. Grupların farklı geçmişlerinden ve başarmaya çalıştıkları farklı hedeflerden kaynaklanan çatışmalar aşılmaya çalışılmaktadır. Örneğin kuzey ve güneydeki gruplar küreselleşmeyi eleştirmekte olsa da hareketleri arasındaki çatışmalar kroniktir. Kuzeyli işçiler Dünya Ticaret Örgütü'nün kuralları içerisinde işçi ve çevre koşullarını güçlü bir şekilde desteklemektedirler. Hâlbuki bunlara güneyde yalnızca ülkelerin yönetimleri değil sivil toplum örgütleri de yaygın olarak karşı durmaktadır (Brecher, Costello ve Smith, 2000, s.53).

Küreselleşme karşıtı harekette yer alan gruplar arasındaki büyük anlaşmazlıklara bir başka örnek de ticaret konusunda verilebilir. *Oxfam* gibi gruplar, ticaret konusunda ve başka alanlardaki engellerin kaldırılmasının gelişmekte olan ülkelere yardım edeceğini iddia etmektedir. Onların perspektifinden ticarete

engellerin kalkması, güney yarı küredeki üreticilerin daha fazla tarım ürününü zengin ülkelere satması demektir (Wall, 2005, s.17).

Küreselleşme karŐıtu hareketteki çoğu kesim, güney yarı küredeki çiftçiler de dahil, serbest ticaretin gerçekte yoksulluğu arttırdığına ve topraklarının ellerinden alınmasına neden olduğuna inanmaktadır. Serbest ticaretin ve büyük batılı çiftçilerin, orta batı Amerika'daki ve gelişmekte olan ülkelerdeki kk üreticileri baltalayacağını düŐünmektedirler (Wall, 2005, s.17).

Serbest ticareti savunanlar ile korumacıların aynı hareketin parçası olmaları ŐaŐırtıcıdır. Ancak bu ikilik yapaydır. Küreselleşme karşıtları korumacılığı güneye yardımı dokunduğunda ve serbest ticareti de yarar sağlamaya baŐladıđında desteklemektedirler (Wall, 2005, s.17).

Küreselleşme karŐıtu gruplar bazen strateji ve taktik konusunda da birbirleriyle atıŐmaktadırlar. Hareketin içerisindeki kimi gruplar yeni türde bir kapitalist küreselleşme tasarlamaktadır. Bu tasarıda dünya kaynakları ve gelirin daha adil yeniden dağıtımı amaçlanmaktadır. Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve DT'nün tüzüklerine işçi ve evre dostu eklemeler yapılmasıyla reform gerçekleŐtirilebileceđini düŐünenler de vardır. Kimisi de uluslararası ticaretin önemini azaltmayı ve yerel olarak kendi kendine yetmeyi tasarlamaktadır.

Hareket içerisinde küreselleşme karŐıtlıđı terimine karşı çıkanlar da bulunmaktadır. Bu kesim eŐitsizliđin, iŐsizliđin, düşük

ücretin, fazla mesainin, çocuk işçiliğinin ve başka pek çok kötülüğün nedeninin kapitalizmde yattığına ısrar etmektedir. “Sermayenin 30 yılı aşkın bir zamandır dünya çevresindeki dolaşım hızını arttırdığı bir gerçektir. Ancak bu küreselleşme olarak adlandırılmaz. Bu nedenle aynı zamanda kapitalizme karşı olunmadığı sürece küreselleşmeye karşı olmanın hiçbir anlamı yoktur” sözleriyle bunu ifade etmektedirler (Yates, 2003, s.248).

Küreselleşme karşıtı harekette yer alan farklılıkların çoğu içerisinde barındırdığı farklı hareketlerden kaynaklanmaktadır. Ancak bunlar, yaygın bir şekilde hareket tarafından özümsemiştir. Örneğin çevrenin korunmasına yönelik vurgu, şimdi yalnızca kendilerini çevreci olarak tanımlayan eylemciler arasında değil, ayrıca sendika eylemcileri ve insan hakları savunucuları arasında da vardır. İşçilerin sefalet sınırlarındaki ücretlerle çalıştırılmalarına karşı duruş yalnızca işçi hareketiyle sınırlı değildir. Hareketin içerisinde yer alan farklılıklar ortak hedeflere yönelmeyle birlikte azalmaktadır.

Küreselleşme Karşıtı Hareketin Hedefleri ve Eylemlerdeki Örgüt Yapısı

Küreselleşme karşıtı hareketin en önemli hedef ve stratejilerinden biri, “küreselleşme” kelimesinin anlamını yeniden belirlemektir. Küreselleşme karşıtı gruplar, küreselleşmenin

ekonomik değerlere öncelik verirken toplumsal, siyasal ve ekolojik değerleri ikinci plana ittiğini açığa çıkartmıştır (Hayduk, 2003, s.25).

Hareket özellikle, küresel kapitalizmi destekleyen, yöneten, özel ve kamu kuruluşları ile –Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası’ni da içine alacak şekilde- yoksul ve zengin arasındaki ayrımın devamını sağlayan –NAFTA (Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması-North American Free Trade Agreement), MAI (Çok Taraflı Yatırım Anlaşması-Multilateral Agreement on Investment), GATT (Ticaret ve Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması-General Agreement on Tariffs and Trade) ve beklemedeki FTAA (Amerika’nın Serbest Ticaret Bölgeleri-Free Trade Area of the Americas) gibi- ticari anlaşmaları hedef almaktadır. Benzer şekilde çokuluslu şirketler ve uygulamaları da artan bir şekilde eleştirilmektedir. Örneğin düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan gruplar etkili bir şekilde Nike, Gap ve Starbucks’ı, çevreciler genetik olarak değiştirilmiş yiyecek satmasından dolayı Monsanto’yu hedef almaktadır (Hayduk, 2003, s.28).

Hareket küreselleşmeyi milyonlarca insanın yerlerinden edilmesi, yoksulluğun ve toplumsal mücadelelerin artışı, yaygın hastalık, mahkum oranlarındaki artış, ekolojik yıkım, kültürel hegemonya, düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerleri, işten çıkartmalar ve zenginliğin küçük bir seçkin azınlığın elinde toplanmasıyla bağlantılandırmaktadır. İronik olarak, küreselleşmenin kültürel

farkları yıkıma uğrattırken, aynı zamanda etnik çatışmanın alevini körüklediği vurgulanmaktadır. Sermayenin küresel akışının, tarımsal toplumlardaki toprakların ticarileşmesini beraberinde getirdiği, bunun da kitlesel göçleri, muazzam kentleşmeyi, ormansızlaşmayı ve çölleşmeyi ortaya çıkardığı belirtilmektedir. Sermayenin hızlı ve özgür olarak hareket etmesiyle, insanlar ve kaynakların da hareket ettiği, sonuç olarak, toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin insanlık tarihinde en yüksek düzeyde olduğu ifade edilmektedir (Hayduk, 2003, s.26).

Küreselleşme karşıtı hareket, küreselleşmenin bu hoş olmayan yönlerini açığa çıkartmak üzere hareket etmektedir. Bir dizi yenilikçi uygulamayla birlikte hareket halkın ilgisini ve siyasal bilinçliliğini arttırmıştır. Hareket küreselleşmenin insanlara olan etkisini daha az soyut ve daha çok somut hale getirmektedir. İnsanlar küreselleşmenin yarattığı acımasız koşullarda yaşayan ve çalışan insanları görerek, küresel ekonominin iç yüzünü deneyimlemişlerdir. Örneğin *Global Exchange*'in “Reality Tours”ları buna olanak sağlamaktadır. Bu türde deneyimler pek çok insanın harekete katılmasını sağlamaktadır (Hayduk, 2003, s.26).

Hareketin içinde yer alan pek çok sivil toplum örgütü bilgi yaymakta önemli bir rol oynamaktadır. Bazıları medyanın ve halkın ilgisini çekmekte oldukça başarılıdır. Örneğin *Global Exchange*, küreselleşmenin acı gerçeklerine ilişkin bilgiler içeren eğitim materyalleri hazırlamaktadır. Benzer sivil toplum örgütleri insanların

eylemlere mobilize olmalarına yardım etmektedir. Halk onlardan, beş yúyden az milyarderin dúnyanın yarısından fazla insanın sahip olduğundan daha büyük bir zenginliğe sahip olduğunu, en zengin ve yoksul úlkeler arasındaki farkın otuz yılda ikiye katlandığını, dúnyanın en zengin iki yúy insanının dört yılda servetlerinde iki katından daha fazla bir artış gerçekleştirdiğini óğrenmektedir (Hayduk, 2003, s.27).

Kúreselleřme karşutu eylemciler Dúnya Ticaret Órgütü'nün Seattle'daki görüşmelerini engelledikten sonra Dúnya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun izleyen toplantılarını da bölmeye devam etmeleriyle kúreselleřmenin anlamını ve yönünü değiştirmişlerdir. Seattle'da protestocuların hedefi, görece yeni olan, kamuoyunca bilinmeyen, çok güçlü olan ve uygulamalarıyla demokratik olmayan Dúnya Ticaret Órgütü'dür. Ancak daha büyük hedef demokratik olmayan kúresel kapitalizmin doğasıdır. Bu türde büyük gösteriler; yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası eylemcileri ve örgütleri bir araya getirerek, kúresel örgütlerin ve şirketlerin hedeflerini ve uygulamalarını etkileyebilmektedir (Hayduk, 2003, s.28). Gösterilerden sonra hareket kamuoyunun ilgisini çekmeyi başarmış ve kúreselleřme üzerine ortaya attıkları olumsuz eleştirilerin gelişmesi için elverişli bir ortam sağlamıştır.

Hareketin yaygın hedefi özet olarak şirketlerin, insanların yaşamları ve de topraklar üzerindeki egemenliğine son vermek; özellikle yerel düzeyde insanları özgürleştirmek, eşitsizlikleri

gidermek ve bunları uluslararası ölçekte başarmak olarak ifade edilebilir. Hareket, demokratik bir proje olarak ifade edilmekte olup, bir grup liderce ya da parti tarafından yönetilmemekte ve bu yönde bir isteği de bulunmamaktadır. Hareket çok farklı insan karışımının kendi yaşamları üzerindeki kontrolü geri almak üzere olan savaşı olarak ifade edilmektedir.

Küreselleşme karşıtı harekette gücün merkezsiz olduğu ve liderliğin tüm gruba ait olduğu belirtilmektedir. Esnek olan yapıda insanlar kendi kararlarını almak konusunda yetkiye sahip olup, merkezi yapı, kontrol için değil, eşgüdüm için kullanılmaktadır. İnsanlar harekete geçmek konusunda cesaretlendirilmekte ve bu konuda emir almamaktadır (Starhawk, 2002, s.135).

Hareketin örgüt modelinin bazı anahtar yönleri şunlardır:

- *Eğitim ve hazırlık:* Eylemlerden günler, haftalar öncesinde binlerce insan şiddetten uzak durma eğitimi almaktadır. Bu üç saatlik kurs; şiddet dışılığın felsefi ve tarihi yönlerinin gerçek yaşamdaki uygulamaları olan gergin durumda sakin olma, şiddet dışı taktiklerin kullanımı, şiddete karşılık verme ve hep birlikte karar almak üzerinedir. Binlerce kişi ayrıca hapisane hazırlığı, birlik stratejileri, taktikleri ve yasal konularda ikinci düzeyde bir eğitim almaktadır. İlk yardım, abluka altına almak, sokak tiyatrosu ve başka beceriler konusunda da eğitim verilmektedir. Bu eğitimlerin hiçbirini

almamış olan binlerce insan da ablukalarda yerlerini alırken, polis şiddetiyle yüzleşmeye hazırlanmış, direnmenin ve gücün esasını sağlayacak olan çekirdek bir grup da bulunmaktadır (Starhawk, 2002, s.135).

- *Yönerge*: Eylemdeki her bir katılımcıdan yönergeye uymaları istenmektedir. Fiziksel ya da sözel şiddetten kaçınmak, silah taşımamak, yasa dışı uyuşturucuların ve alkolün kullanılmaması ile mülke zarar verilmemesi bu yönergenin koşullarındandır (Starhawk, 2002, s.135).
- *Yaratıcı sivil itiaatsızlık*: Sokak tiyatrosu yapan gruplar, kendilerini yapıları zincirleyenler, dev kuklaları, pankartlılar ve kol kola girerek şiddetten uzak bir şekilde delegelerin toplantı yerlerine ulaşmalarını engelleyenler de gösterilerde bulunmaktadır (Starhawk, 2002, s.136).
- *İlgi grupları*: Bunlar doğrudan eylemin temel bileşenidirler. Tek başlarına eylemler geliştirebildikleri gibi büyük bir eylemde ortak bir hedefe doğru başka gruplarla da birlikte çalışabilmektedirler. En etkili gruplar 5 ile 15 arasında kişiden oluşmaktadır. Son zamanlarda bu gruplar göze çarpan bir başarıyla kitlesel eylemlerde kullanılmışlardır. Seattle, Prag ve Quebec'te açık olarak bu grupların özerk eylemler düzenleyebileceği bir çerçeve yaratılmıştır (Temporary Anti-Capitalist Teams, 2003, s.88).

- *Sözcüler meclisi*: Hareket demokratik karar almanın yenilikçi biçimlerini geliştirmiştir. Ana mekanizmalardan biri de sözcüler meclisidir. Sözcüler meclisi grupların koalisyonlarının uyum merkezlerinde, eylemlerin stratejilerini yapmalarına ve eşgüdümelerini gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır. Sözcüler meclisi diyaloglara devam etmek ve yeni bilgileri gruplara iletmek üzere sıklıkla yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla toplanabilmektedir. Bu yöntem kararların alınmasını, hızlı ve etkili eylemi hem desteklemekte hem de kolaylaştırmaktadır. 1960'lar ve '70'lerdeki uzlaşma modellerinden farklı olarak, sözcüler meclisi modeli eylem koşullarının değişmesi sırasında hızlı karar alınması için daha iyi bir şekilde tasarlanmıştır (Hayduk, 2003, s. 30-31).

Şiddetten uzak eylem biçimlerini benimsemiş olan küreselleşme karşıtı hareket, organize olurken merkezsiz bir yapıyı tercih etmekle dikkatleri çekmektedir. Herkesin özgürce karar alabilmesini sağlayan bu yapı, eylem biçimlerinde de çeşitliliği beraberinde getirmektedir. Bu eylemler hareketin hedeflerini gerçekleştirmekte ve kamuoyunun dikkatini istenilen konulara çekmekte önem taşımaktadır.

Küreselleşme Karşıtı Hareketin Eylem Biçimleri

Var olan toplumsal yapıya ilişkin rızanın geri çekilmesi, grevler, boykotlar ve sivil itaatsizlik gibi pek çok şekilde olabilmektedir. Gene Sharp (1973), *The Methods of Nonviolent Action*'da, yüz doksan sekize yakın eylem yöntemi sıralamıştır. Kitap yazıldığından bu zamana bunlara yenilerinin eklendiğine şüphe yoktur (Brecher, Costello ve Smith, 2000, s.22).

Küreselleşme karşıtı hareketin kullandığı eylem biçimlerinin neler olduğuna bakıldığında bunların; doğrudan protesto eylemleri, kültürel bozgunlar, kampanyalar-boykotlar ve karşı zirveler olduğu görülmektedir (Juris, 2005, s.194).

Aşağıda hareket tarafından kullanılan bu eylem biçimleri açıklanmaktadır.

Protestolar

Çoğu kapitalizm karşıtı küresel eylem günleri, merkezi talimatlar sonucunda değil de, basit olarak küçük bir grubun öneri göndermesiyle gerçekleşmektedir. Eğer öneri başka grupların da ilgisini çekerse, bu e-posta listelerinde yayılmakta, toplantılarda tartışılmakta, yayınlarda öneriden bahsedilmekte ve web sayfalarında buna değinilmektedir. Bu katlanarak büyümekte ve kısa sürede her yere yayılmaktadır. Hiç kimse düzenlenen eylemde doğrudan sorumluluk almamakta, ancak elde edilen başarı herkesçe paylaşılmaktadır (Notes From Nowhere, 2003, s.70).

1998’de MAI’yi, 1999’da Seattle’da Dünya Ticaret Örgütü’nü ve 2000’de Washington DC’de Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu’nu protesto eden eylemler dünya çapındaki küreselleşme karşıtlığının doğrudan protesto örnekleridir. 2000 ve 2001 yıllarında protesto dalgaları devam etmiştir. Londra’da kapitalizm karşıtı, Melbourne ve Prag’daki küreselleşme karşıtı, Montreal’de ve Zürich’te benzer nitelikte protestolar gerçekleştirilmiştir. Dünya Ekonomik Forumu Şubat 2001’de Davos’ta toplandığında protestolar da bunları takip etmiştir. Protesto dalgası Kanada Quebec’te ve Avrupa Birliği zirvesi sırasında İsveç’in Göteborg kentinde ve 2002’de G-8 toplantılarının gerçekleştirildiği İtalya’nın Cenova kentinde devam etmiştir (Moghadam, 2005, s.31).

11 Eylül olayları, küreselleşme karşıtı protestoları geçici olarak durdurmuştur. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası’nın 2001’in sonbaharında yapılacak olan toplantıları ve bunlara karşı planlanmış olan gösteriler iptal edilmiştir. 11 Eylül, Birleşik Devletler ve dünya güçlerinin savaş zamanı ekonomisine doğru hızlı bir değişim gerçekleştirmelerine ve yeni dünya düzeni için çabalarını yenilemelerine neden olurken; küreselleşme karşıtı hareketin eylemcileri bu iki durumu da eleştirmelerinden dolayı yurtsever olmamakla suçlanmışlardır (Hayduk, 2003, s.44).

11 Eylül saldırılarından sonra harekete bakış ve tavırlarda değişiklik gözlenmektedir. Amerika’da Patriot Act’la birlikte

küreselleşme karşıtı hareketin eylemcileri El Kaide ile aralarında uçurum olmasına karşı teröristlikle suçlanmışlardır. Bu dönemde dünyanın farklı yerlerinde düzenlenen protestolar şiddetle bastırılmıştır. Örneğin 2001 yazında Cenova’da düzenlenen gösterilerde bir eylemci ölmüş ve binlercesi yaralanmıştır. Bu durumda eylemciler de protestolarını gözden geçirerek, şiddet içermediğini, 2002’de Porto Alegre’de gerçekleştirilen Toplumsal Forum’da belirtmişlerdir. Eylemlerini tekrar gözden geçirmeleri sonucunda eski festival havasını kazanmanın, hareketin içerisine oturtulmaya çalışıldığı polisle çatışan imajından kurtulmakta işe yarayabileceğini düşünmüşlerdir. Böylelikle Starbucks’ın camlarını kırmaktansa önünde uzun kuyruklar oluşturarak da eleştirilerini ifade edebilmektedirler. Aynı şekilde, tekstil sektöründe kölelik koşullarında çalışan işçilerin durumlarını protesto etmenin de soyunarak “GAP giymektense çıplak olmayı tercih ederim” yazılı pankartları taşımak gibi farklı yollarını keşfetmişlerdir (Reed, 2005, s.282).

2002’de New York’ta toplanan Dünya Ekonomik Forumu’nu yaklaşık bin kadar küreselleşme karşıtı insan protesto etmiştir. Aynı yılın Mayıs ayında İspanya’da gerçekleştirilen Avrupa Birliği zirvesini yaklaşık beş yüz bin kişi Barselona’da protesto ederken aynı zamanda İsrail’in Filistin’deki uygulamaları ve Birleşik Devletlerin Irak’a saldırı planları da eleştirilmiştir. 2002’nin geri kalanında küreselleşme karşıtı hareket büyüyen savaş karşıtı

hareketle birlikte güçlerini birleştirerek Floransa’da büyük bir gösteri düzenlemiştir. Avrupa’nın çeşitli yerlerinden gelen yarım milyon üzerindeki insan, kapitalizmi ve savaşı protesto etmiştir. Milyonlar 2003’ün başında dünyanın dört bir yanında savaş karşıtı protestolar düzenlemiştir (Moghadam, 2005, s.32).

Küreselleşme karşıtı hareket eylemlerini düzenlerken, gösterilerde çok renkli bir hava egemendir. Dev kuklalar, kostümler, açılan pankartlar ve sokak tiyatroları gösterilerin tanıdık manzaralarındandır. Bu şekilde görsel olarak dikkatleri çeken sembollerin siyasal eylemlerde kullanım kaynağı çok çeşitlidir. 1980’lerde ve 1990’larda *ACT UP*, *Women’s Action Coalition* ve *Lesbian Avengers* gibi gruplar, hem kimliksel olarak onaylayıcı hem de görsel olarak dikkat çekici gösteriler düzenlemek konusunda esin verici olmuşlardır. 1994’te Zapatistalar Chiapas ormanlarından çıkmışlar ve dünya çevresindeki eylemcilerin siyasal imgelemine girmişlerdir (Boyd, 2002, s.154).

Doğrudan eylemler tüm dünyanın dikkatini küreselleşme karşıtı harekete çekmeyi sağlaması açısından önem taşımaktadır (Armond, 2001, s.234). Bu türde kitlesel katılımın olduğu eylemler hareketin hedefleri içerisinde yer alan küreselleşmenin gidiş hatına çeki düzen vermek, var olan bozuklukların düzeltilmesini sağlamak ve milyonları etkileyen kararların belirli kesimler tarafından alınmasına karşı çıkmak açısından önemlidir. Kitlesel protestolar küreselleşme sürecinde ortaya çıkan sorunları kamuya duyurmak ve

bu konuda bir duyarlılık oluŐturup, küreselleşme karŐıtu harekete katılımları arttırmakta da etkilidir. Ses getiren büyük protestoların yanı sıra hareket farklı sivil itiaatsızlık yöntemlerini de amaçlarını gerçekteŐtirmekte kullanmaktadır.

Kültürel Bozgun

Küreselleşme karŐıtu hareket tarafından kullanılan eylem türlerinden biri de culture jamming/kültürel bozundur. Bu bazen medya korsanlığı (hacking), bilgi savaşı ya da Őiirsel terörizm olarak da adlandırılmaktadır (Notes From Nowhere, 2003, s.244). Kültürel bozgun terimi ilk kez 1984'te San Francisco'lu ses kolaj grubu Negativland tarafından ortaya atılmıŐtır. Grup yelerinden biri Jamcon '84 isimli albümde, beceriklice yeniden yapılan bir reklâm panosunun, Şirketlerin gerçekteŐ stratejisini göz önünde bulundurmaya yönelttiğini ifade etmektedir. İyi bir "jam"ın, kampanyanın bilinçaltının bir röntgeni olduğu belirtilmektedir (Klein, 2002, s.281).

Kültürel bozgun; reklam panolarının spre y boya ile boyanması, benzer karakterler kullanılarak kolajlanması, Şirket logolarının yeniden tasarlanması, benzer isim taşıyan gazetelerin basılması, web sayfalarına korsan saldırılar düzenlenmesi ve karmaŐık basın muzipliklerini içermektedir. Örneğin, bu türde düzenlenen eylemlerden birinde San Francisco tren istasyonunda trenlerin istikametini gösteren monitörde "Kapitalizm Hiçbir Yerde Durur" mesajı yazılmıŐtır (Notes From Nowhere, 2003, s.244). Bir

başka kültürel bozgun eyleminde Levis'in San Francisco'daki en büyük reklâm panosundaki reklamına bozguncular seri katil Charles Monson'un yüzünü yapıştırmışlardır. Bozguncular bu eylemleriyle Levis'in giyim ürünlerini yapan işçilerin kötü çalışma koşullarına dikkat çekmek istemişlerdir (Klein, 2002, s.281).

Kültürel bozgununda kullanılan teknik ve araç çeşitliliğine karşın karakteristik yönünün, üretilen kopyanın gerçek olarak hissedilmesi ve gerçek gibi durması olduğu ifade edilmektedir. Ayrıntıya gösterilecek dikkatin esas olduğu ve daha yakından yapılan bozgunun medyayı iyi bir biçimde taklit edip, daha başarılı bir eylem için gerekli olduğu belirtilmektedir (Notes From Nowhere, 2003, s.245).

Kampanyalar ve Boykotlar

Kampanyalar, belirli sorunlar üzerine düzenlenen protesto eylemlerinin kombinasyonunu, uluslararası bağlantıların ortaya çıkışını ve çeşitli sorunlar üzerine etkin olan gruplar arasında bağlantılar oluşturmak üzere harekete geçirme stratejisini ifade etmektedir. Boykotlar da kampanyalarla birlikte kullanılmakta olup, sıklıkla kampanyaların hedef aldığı konularda insanların örgütlenmesinde ve eyleme geçilmesinde etkilidir.

Küresel hareketin temelinde daha az görünür, ancak önemli olan sivil toplum örgütlerince oluşturulmuş kampanyalar yer almaktadır. Bu kampanyalar çevresel sorunlara, barışa, istihdama,

kadın haklarına, yerli halkın haklarına yöneliktir. Bunlar ve diğer kampanyalar –kara mayınlarına, büyük ölçekli baraj yapımına, Amazon ormanlarının yıkımına, çocuk askerlere, savaş suçlarına, soykırıma, insanlığa karşı suçlara yönelik olanlar- belirli bir ölçüde uluslararası eşgüdümün kapasitesi sayesinde başarı elde etmiştir (della Porta ve diğerleri. 2006, s.126).

Bu kampanyaların ardında yatan mantık isimlerin açığa çıkartılması ve utandırmadır. Özellikle de çokuluslu şirketlere karşı yürütülen kampanyalarda, insan hakları ihlallerine yönelik uygulamalarına ilişkin bilgiler yayılmakta ve insanlardan bu şirketleri cezalandırmak için ürünlerini bojkot etmeleri istenmektedir. Nike çocuk işçileri kullandığı ve çalışanlarına sefalet ücretleri ödediğinden, Monsanto gelişmekte olan ülkelerde çocuk ölümlerine neden olan satışlarından, Unilever genetik olarak değiştirilmiş olan soya fasulyelerini pazara sürmesinden, Del Monte tuna balığı avlanırken katledilen yunuslara ilişkin görüntüleri yayınlamasından, McDonald's kullandığı etlerdeki kimyasallardan, Pfizer AIDS ilaçları üzerinde patent iddia etmesinden ve Shell çevreye zarar vermesinden dolayı bojkot edilmektedir (della Porta, ve diğerleri. 2006, s.127).

Karşıt Zirveler

Kampanyaların yanı sıra karşıt zirvelerden de eşit şekilde etkili örgütlenme sonuçları ortaya çıkmaktadır. Resmi zirvelere karşı

düzenlenen zirveler, büyük uluslararası örgütlerce gerçekleştirilmektedir. Bu protesto kültüründe 1980'lerden beri yer almaktadır (della Porta ve diğerleri. 2006, s. 129).

Karşıt zirveler, resmi zirveler devam ederken eleştirel bir bakışla aynı konular üzerine düzenlenen, farkındalığın arttırıldığı uluslararası düzeylerdeki girişimlerdir. Bunlar farklı ülkelerden olan eylemciler arasında bağlantıları gittikçe ilerleten yapılardır (della Porta ve diğerleri. 2006, s. 131).

1980'lerdeki ilk deneyimlerden sonra karşıt zirveler izleyen on yılda artmıştır. Bu artış geniş ölçekte Birleşmiş Milletler konferanslarıyla ve sivil toplum örgütlerinin etkinlikleriyle gerçekleştirilmiştir. 1992'de Rio de Janerio'da çevre ve gelişmeyle; 1993'te Viyana'da insan haklarıyla, 1994'te Kahire'de dünya nüfusuyla, 1995'te Kopenhag'da toplumsal gelişmeyle ve 1975, '80, '85 ve '95'te kadın haklarıyla ilgili karşıt zirveler düzenlenmiştir (della Porta ve diğerleri. 2006, s. 131).

Karşıt zirveler iki ana tema çevresinde düzenlenmektedir: Sivil haklar (barış, insan hakları, çevre ve demokrasi) ve giderek artan vurguyla toplumsal haklar (ekonomik politikalar, gelişme, iş yerinde güvenlik). Düzenlenen karşıt zirveler uluslarüstü ve sorunlararası bağları güçlendirmektedir. Karşıt zirveler harekete geçmeyi yeni coğrafi alanlara genişletmekte ve tek bir devletin sınırları ötesinde örgütlenmeyi kolaylaştırmaktadır (della Porta ve diğerleri. 2006, s. 133).

Küreselleşme Karşıtı Hareketin Etkileri

Küreselleşme karşıtı hareket düzenlediği protestolar, kültürel bozgunlar, kampanyalar-boykotlar ve karşıt zirvelerin sonucunda büyük bir etkide bulunmuş ve öncelikli hedeflerinin pek çoğunu başarmıştır. Hareket, küreselleşmenin doğasına ve bunu destekleyen kurumlar ve uygulamalarına ilişkin halk bilincini arttırmıştır. Milyonlarca insan hareketin su yüzüne çıkardığı sorunların farkına varmıştır (Hayduk, 2003, s.31).

Hareket, neo-liberalizme dönüşü yavaşlatmış, dünyanın finansal kurumları ve şirketlerini savunmacılığa itmiş ve toplumsal demokrasinin erozyona uğramasını yavaşlatmıştır. Washington konsensüsü –sermayenin daha özgürce akışını, daha az düzenlenmiş pazarları ve küçülen hükümetleri savunmaktadır- son yirmi yıldır Cumhuriyetçilerin ve Demokratların kontrolü altında baskındır. Ancak yok olma sinyalleri vermektedir. Küresel seçkinler artık “yeni küresel finans altyapı” retoriğini kullanmakta ve yeni dünya düzeninde miras alınmış olan üstesinden gelinmesi gereken sorunlara ve dengesizliklere değinmektedirler. Örneğin Dünya Bankası, artan bir şekilde pazarın başarısızlıklarına ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulların artan oranına World Development Reports-Dünya Gelişme Raporları’nda değinmektedir. Küreselleşme karşıtı hareket, tartışmanın terimlerini değiştirmiştir (Hayduk, 2003, s.31).

Küreselleşme karşıtı hareketin eleştirileri sonucunda Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü, şirket liderleri ve devlet başkanlarının politikaları ve uygulamalarında değişikliklere tanık olunmaktadır. Bu değişiklikler daha çok, sembolik olsalar da doğru yönde değişim göstermektedir. Dünya Bankası 1999'ların sonunda yoksulluğa karşı yeni bir önlem dizisi almaya başlamıştır. Bu, borçlu ülkelerde yoksulluğun azaltılması için atılması gereken adımlara ilişkindir. Bir başka örnek de küreselleşme karşıtı hareketin önde gelenlerinin –AFL-CIO başkanı John Sweeney, çevreci Jeremy Rifkin ve Lori Wallach'ı (*Public Citizen*'ın *Global Trade Watch*'ından) da içine alacak şekilde bir grubun- İsviçre'nin Davos şehrinde 2001'de düzenlenen World Economic Forum/Dünya Ekonomik Forumu'na davet edilmesidir –normalde yalnızca şirket ve hükümet liderleri davetlidir- (Hayduk, 2003, s.32).

Öteki gelişmeler kısaca maddeler halinde ele alınabilir:

- Yüzelli devlet başkanının katılımıyla 2000 yılının sonunda gerçekleştirilen Birleşmiş Milletlerin Milenyum Zirvesinde 'küreselleşme' tartışmaların odak noktasıdır. Devlet başkanları küreselleşmenin şimdiye kadar olan gidiş yönünü değiştirme gereksinimini oybirliği ile kabul etmişlerdir. Eleştiriler özellikle güney yarı kürenin devlet başkanlarından gelmiştir. Birleşmiş Milletler, bir forum ve web sitesi oluşturmuştur. Böylelikle yaklaşık elli çokuluslu şirketi ve

bankayı, çeşitli işçi federasyonunu ve sivil toplum örgütlerini; insanların ihtiyaçlarının daha iyi karşılandığı, işçi haklarının gözetildiği ve çevresel koşulların korunduğu bir dünya için çalışmak üzere bir araya getirmektedir.

- Organization for Economic Corporation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü-OECD), “Guidelines for Multinational Enterprises”i (Çokuluslu Girişimler İçin Yönergeleri) gözden geçirmiştir.
- Dünya Bankası ve International Youth Foundation (Uluslararası Gençlik Vakfı) “Global Alliance For Workers and Communities” (Topluluklar ve İşçiler İçin Küresel İttifak) oluşturmuştur.
- Dünya Ticaret Örgütü direktörü Michael Moore ve Birleşik Devletler Merkez Bankası Başkanı Greenspan, protestoların daha ileriki ticaret anlaşmalarında gelişmeyi durdurduğunu kabul etmiştir (Hayduk, 2003, s.32).
- Birleşik Devletler’de Bill Clinton, düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan eylemcilerin isteklerini karşılamak ve Birleşik Devletler firmalarının arasında arabuluculuğu sağlamak üzere The Fair Labor Association’ı (Adil Emek Birliğini) başlatmıştır.
- Clinton’ın başkan olarak gerçekleştirdiği son eylemlerden biri de Üçüncü Dünya ülkelerinden en yoksul 41’ine borç yükünü azaltma çerçevesinde finansal yardımda bulunmak

olmuş ve 435 milyon dolarlık bir yardım sağlamıştır (Hayduk, 2003, s.32).

- Ayrıca, Nisan 2000’de Washington’da yirmi bin kişinin Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası’nın uygulamalarını protesto etmesinden altı ay sonra Kongre, iki kurumun borçlu ülkelere dayattıkları koşullardan bazılarını değiştirmeleri için oylama yapmıştır. Kongrenin iki kanadı da, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu’nun ‘kullanıcı ücretleri’nin borçlu ülkelere dayatılmasına karşı çıkmıştır. Bu kural, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu’nun borçlu ülkelerin vatandaşlarını temel sağlık ve eğitim hizmetleri için, bütçelerini dengede tutmak amacıyla, ödeme yapmaya zorlayamayacakları anlamına gelmektedir. Bu durum, dünyanın en yoksul ülkelerinde yaşayan insanların yaşamlarında büyük değişiklik yaratmaktadır. Kullanıcı ücreti, protestocuların küresel ekonomiyi yöneten kurumları değişiklikler yapmak üzere etkilemelerinin bir başka örneğidir. Kullanıcı ücreti, küreselleşme karşıtı hareketlerin daha büyük hedeflerinin olduğu listede küçük bir yer kapsamaktadır. Bununla birlikte hareketin uygulamayı etkilediğine ilişkin kanıt sağlamaktadır.
- Bu türde zaferler küreselleşme karşıtı hareketlerin başka kampanyalar için, borç yükünün hafifletilmesi gibi, teşvik edici olmuştur.

- *RAN* (Yağmur Ormanları Eylem Ağı) Brezilya'nın çevre uygulamalarını değiştirmiştir.
- Düşük ücretle işçi çalıştıran iş yerlerine karşı olan eylemciler Nike, Gap ve Starbucks gibi şirketlerin işçilerinin koşullarını değiştirmelerini sağlamışlardır.

Küreselleşme karşıtı hareketin hedeflerine dikkat çekmek üzere düzenlediği doğrudan protestolar, kampanyalar, boykotlar, kültürel bozgunlar ve karşıt zirveler tarzında eylemler sonucunda küreselleşmenin getirdiği sorunların çözümüne yönelik adım atılması konusunda kazanımlar sağladığı açıktır. Her ne kadar bu kazanımlar gerçekleştirilmek istenen hedefler karşısında son derece sembolik olarak dursalar da var olan sorunlara yönelik geliştirilen çözüm önerileri olumlu bir yaklaşımın yaratıldığına işaretir. Gelişmiş ülke liderleri ve uluslararası kurumların küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunları kabul ederek bunlara yönelik çözüm arayışlarına girmeleri bile hareketin hedeflerine ulaşmak konusunda attığı önemli adımlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Sonuç

Küreselleşme karşıtı hareket küreselleşmenin etkisini geniş bir alanda göstermesiyle birlikte farklı kesimlerden olan tepkileri bünyesinde toplayan ve küresel çıkarlarda daha geniş kesimlerin de gözetilmesi yönünde mücadelesini sürdüren bir hareket olarak dikkatleri çekmektedir. Bu harekette mücadele alanı kadınların

karşılaştıkları sorunlardan, savaşların durdurulmasına, çevresel yıkımın engellenmesinden, ana gelir kaynağı olan toprakların çokuluslu şirketlere kaptırılmamasına, işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesinden, AIDS ilaçlarından kar elde etmek adına yüksek fiyat belirleyen büyük ilaç şirketlerine kadar çok farklı konuları içine almaktadır. Kendisinden önceki hareketlerin mücadelelerinde eksik olan yönlerini gören bu doğrultuda kendisini geliştiren, gevşek bir örgütsel yapıya sahip olan hareket çatısı altında çok farklı düşünce yapısındaki kesimi barındırmakta ve bunların arasındaki çatışmalara rağmen varlığını sürdürmektedir.

Küreselleşme karşıtı hareket geri döndürülemez olarak ifade edilen ve büyük toplumsal dönüşümlere işaret eden küreselleşme sürecinin yönünü değiştirmek adına mücadelesine hız vermiştir. Hareketin eylem takvimi küreselleşmeye yön veren toplantıların tarihleriyle paralellik taşımaktadır. Hareket dünyanın farklı yerlerinde G-8, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Ekonomik Forumu'nun toplantılarını takip ederek büyük gösteriler düzenlemiştir. Amaç küreselleşmenin var olan gidiş hatından memnuniyetsizliklerini ifade etmek, küreselleşmenin öteki yüzünü açığa çıkartmak ve koşullarda bir iyileştirme gerçekleştirilmediği sürece güç sahiplerinin uygulamalarının altını oycak etkinlikler gerçekleştirmekte kararlı olduklarını göstermektir (Brecher, Castello ve Smith, 2000).

Küreselleşme karşıtı hareket, çatısı altında farklı ülkelerde farklı konularda mücadelelerini sürdüren kesimleri bir araya getirerek, dünya çapında ses getiren eylemler düzenlemekte ve küreselleşmenin eleştirdikleri yönlerine kamuoyu ilgisinin çekilmesini sağlamaktadır. Küreselleşme beraberinde getirdiği sorunlarla farklı kesimlerin bir araya gelmesini sağlayan bir etken olmuştur.

Kaynakça

Armond, Paul de.(2001). “Netwar In The Emerald City: WTO Protest Strategy And

Tactics”.*Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*(Ed: John Arquilla ve David Ronfeldt),Santa Monica CA: Rand.

Bhagwati, Jagdish N. (2004). *In Defense of Globalization*. New York : Oxford University Press.

Bichlbaum, Andy, Mike Bonanno, ve Bob Spunkmeyer. (2004). *The Yes Men: The True*

Story of The End of The World Trade Organization. New York, NY: The

Information Company.

Billington, J.H. (1980). *Fire in the Minds of Men: The Origins of the Revolutionary*

Faith.New York: Basic Books.

Boyd, Andrew. (2002). "Billionaires Crash the Extreme Costume Ball". *The Global*

Activist's Manual: Local Ways to Change the World(Ed: Prokosch, Mike, Laura Raymond ve United for a Fair Economy),New York: Thunder's Mouth Press/Nation Books.

Bowden, Rob. (2004). *Globalization: The Impact on our Lives*. Chicago: Raintree.

Brecher, Jeremy, Tim Costello ve Brendan Smith. (2000). *Globalization From Below: The*

Power of Solidarity. Cambridge, Mass.: South End Press.

Danaher, Kevin. (1996).*Corporations Are Gonna Get Your Mama*.Monreo, Maine:

Common Corrage Press.

_____ ve Burbach.(2000).*Globalize This!*.Monreo, Maine: Common Corrage Press.

Harding, James. (2004). "Counter-Capitalism: Globalisation's Children Strike Back".*The*

Globalization Reader(Ed: Frank J. Lechner ve John Boli), Malden, MA : Blackwell Pub.

Hathaway Will ve David S. Meyer. (1997). "Competition and Cooperation in Movement

Coalitions: Lobbying for Peace in the 1980's".*Coalitions and Political*

Movements: The Lessons of the Nuclear Freeze(Ed: Thomas R. Rochon ve David S. Meyer Boulder) Cola: Lynne Rienner.

Hayduk, Ronald. (2003). "From Anti-Globalization to Global Justice: A Twenty First Century

Movement".*U.S. Progressive Political Movements in The 21st Century*(Ed: John C. Berg. Lanham), Md Oxford: Rowman & Littlefield.

Jordan, John. (2004). "Our Resistance Is As Transnational As Capital".*Globalize Liberation:*

How to Uproot the System And Build a Better World(Ed: David Solnit), San Francisco CA: City Lights Books.

Juris, Jeffrey S. (2005). "The New Digital Media and Activist Networking within Anti-

Corporate Globalization Movements".*The Annals*.Vol. 597, January 2005, 189-208.

Klein, Naomi. (2002). "What Is This Movement?".*The Global Activist's Manual: Local*

Ways to Change The World(Ed: Prokosch, Mike, Laura Raymond ve

United for a Fair Economy), New York: Thunder's Mouth Press/Nation Books.

Korten, David C. (2001). *When Corporations Rule the World*.San Francisco, Calif.: Berrett-

Koehler Publishers.

Lechner, Frank J. ve John Boli. (2004).*The Globalization Reader*.
Malden, MA:

Blackwell Pub.

Meadows, D. (1974).*Limits to Growth: A Report for the Club of
Rome's Project on the*

Predicament of Mankind.New York: Universe.

Moghadam, Valentine M. (2005).*Globalizing Women: Transnational
Feminist Networks*.

Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Niezen, Ronald.(2004). *A World Beyond Difference : Cultural
Identity in the Age of*

Globalization.Malden, MA: Blackwell.

Notes From Nowhere. (2003). *We Are Everywhere: The Irresistible
Rise of Global*

Anticapitalism.London : Verso.

O'Brien, Denise. (2002). "Farmers Cross Borders, Cut Through
Government Fog".*The*

*Global Activist's Manual: Local Ways to Change The
World*(Ed: Prokosch, Mike, Laura Raymond ve United for a
Fair Economy),New York: Thunder's Mouth Press/Nation
Books.

O'Connor, J. (1998). *Natural Causes: Essays in Ecological
Marxism*.New York: Guilford Press.

Pieterse, Jan Nederveen.(2001). “Globalization and Collective Action”.*Globalization And*

Social Movements Global Solidarity(Ed: Pierre Hamel, Henri Lustiger-Thaler, Jan Nederveen Pieterse ve Sasha Roseuil), New York: Palgrave.

Porta, Donatella Della: Massimiliano Andretta, Lorenzo Mosca ve Herbert Reiter. (2006).

Globalization From Below: Transnational Activists and Protest Networks. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Reed, Thomas Vernon.(2005). *The Art of Protest: Culture and Activism from the Civil*

Rights Movement to the Streets of Seattle.Minneapolis: University of Minnesota Press.

Ross, Andrew. (2004).*Low Pay, High Profile: The Global Push For Fair Labor*. New York:

New Press.

Sharp, Gene. (1973). *The Methods of Nonviolent Action*. Boston: Porter Sargent.

Starhawk.(2002). “How We Really Shut Down WTO”.*The Global Activist's Manual:*

Local Ways to Change the World(Ed: Prokosch, Mike, Laura Raymond ve United for a Fair Economy), New York: Thunder's Mouth Press/Nation Books.

Temporary Anti-Capitalist Teams.(2003). “Direct Action Affinity Groups”. *We Are*

Everywhere: The Irresistible Rise of Global Anticapitalism.

London: Verso.

Thurow, Lester C. (2003). *Fortune Favors the Bold : What We Must Do to Build a New*

and Lasting Global Prosperity. New York: Harper Collins

Pub.

Tilly, Charles.(2004). *Social Movements, 1768-2004.* Boulder: Paradigm Publishers.

Tuna, Ozan Doğu.(2005)*Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme.*Ankara: Phoenix Yayınevi.

Wall, Derek. (2005). *Babylon and Beyond: The Economics of Anti-Capitalist, Anti-*

*Globalist, and Radical Green Movements.*London; Ann

Arbor.

Yates, Michael. (2003). *Naming The System: Inequality And Work In The Global*

*Economy.*New York : Monthly Review Press.

YAZAR HAKKINDA

Dr. Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, Ankara Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümünden 1999 yılında mezun

olmuş, yüksek lisansını Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema ve Televizyon Bölümünde “Belgesel Sinema ve Türleri” konulu tezle 2003 yılında bitirmiş, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Anabilim Dalında doktorasını “Küreselleşme Karşıtı Hareketlerin Sanal İletişim Ortamlarını Kullanımı” teziyle 2010 yılında tamamlamıştır. Yazar, Amerika Birleşik Devletleri’nin Boston, MA şehrinde belgesel alanında çalışmalarını sürdürmektedir.

Erişim: tagsermin@hotmail.com

SUMMARY

Globalization is a multifaceted phenomenon that refers to economic, financial, business, political, technological, environmental, cultural, and international relations related dimensions. The issues of the impact of globalization on environment, labor laws, employment standards, human rights, income distribution, poverty, and agriculture have received a great deal of attention from the anti-globalization movement that crosses borders and boundaries. Globalization has created resistance that motivates protests and opportunities for mobilization.

The core of the anti-globalization movement, known as “the movement of the movements” is rooted in social justice and human rights. The current wave of anti-globalization protests began with

“Battle of Seattle” against the World Trade Organization (WTO) meeting in December 1999 and many theorists trace its roots back over 500 years to the history of resistance to European colonialism and U.S imperialism.

The anti-globalization movement as an umbrella movement has a diverse nature and loose coalition of many groups. For instance, non-governmental organizations, social movement organizations, transnational advocacy networks, trade unions, anarchists, land rights and indigenous rights activists, religious groups, opponents of privatization, and anti-sweatshop campaigners. These groups have some mutual concrete goals, such as debt relief, respect to labor standards, poverty alleviation, and reform of the WTO, expanding fair trade and anti-sweatshop agreements.

The concern of the movement is what the nature of the global economy and society should be. Responses from the IMF and the World Bank’s to the demands of popular opposition, debt relief efforts of Western governments and international organizations are evidence of the movement's impact. The anti-globalization movement does not have a single goal but process of democracy. While it is collage of interests and approaches those opposed to globalization are united by a common goal: try to affect the new world system as it develops.